

térinformatikai felmérését. A kutatás célja a Balaton-szárszói határában tervezett pihenőhelyen bemutatásra kerülő, korábban feltárt középkori templom elméleti rekonstrukcióját támogató, tervezést segítő adatok, illetve párhuzamok gyűjtése volt.

Munkatársak: Kandra Lajos, Virágos Gábor.

BELÉNYESY KÁROLY

26. Balatonszentgyörgy, Besenyő

(Somogy megye) Kö

2003. augusztus 4–29. között feltárásokat végeztünk a balatonszentgyörgyi temetőtől É-ra elterülő szántóföldön, ahol a középkori Besenyő falu maradványait kutattuk. A feltárás során beigazolódni látszik László István helytörténész kutatásai, aki az oklevelek alapján Besenyő települést ide lokalizálta.

A területen 3 szelvényt nyitottunk, a K–Ny-i irányú I. szelvény 25×5 m-es volt, majd ennek folytatásában 30 m hosszan nyitottuk a II. szelvényt. Erre merőlegesen É–D-i irányú volt a 35×10 m-es III. szelvényünk. A három szelvényben összesen 67 objektumot tártunk fel. Az ásatás során hulladékgödröket, többszörösen megújított kemenceplatnikat, vermeket, illetve egy víz-elvezető árkot azonosíthattunk. Egy 5 darabból álló kemencecsoport a feltárt terület K-i részéből került elő, oly sűrűségben, ami vélhetően valamiféle gazdasági tevékenység meglétére utal. A kemencék egyidejű használata a 13. századra datálható, a tapasztásból előkerült kerámiaanyag is ezt támasztotta alá. A dombtetőn csak elszántott állapotban maradtak fenn a kemenceplatnik (3 darab), ennek alapján nem eldönthető, hogy házhoz tartoztak, vagy külső kemenceként épültek.

Az ásatás leletanyagában a kerámia és állatcsont dominál. A kerámiaanyag igen változatos, a 13–16. századi spektrumot felöleli: fazekak, bogrács töredékek, kancsók, fedők, csészék egyaránt előfordulnak. Az állatcsontok – kecske, szarvasmarha, sertés, ló – hulladék gyanánt kerültek a gödrökbe, valamint egy ép kutyacsontvázra is bukkantunk. Számos vastárgyat, patkószöveget, vaskéseket, vasláncot és egy ép sarkantyút is találtunk. Különlegességnek számít egy bronz fülbevaló, valamint egy bronzgomb.

M. ARADI CSILLA

27. Balástya határa

(Csongrád megye) Ó, Kö

2003-ban az M5 autópálya Csongrád megyei szakasza nyomvonalán több lelőhelyen végeztünk előzetes feltárást.

7/52 lelőhely (M5 17. lh.): 2003. július 21. és augusztus 9. között folytattuk a megelőző feltárást 4200 m²-en. Az öt őskori településrészlet, egyenként 85–140 m² alapterületű, sekély objektummal, kevés, jellegtelen kerámiával és állatcsonttal, a nyomvonalban és a hozzá kapcsolódó erdősáv területén feküdt. Előzménye dr. Bé-

res Mária ásatása volt 1999-ben, aki hét újkori és mezolitikus(?) objektumot talált a nyomvonalba húzott két kutatóárokban. A lelőhely feltárásának folytatása nem indokolt.

7/19 lelőhely (M5 15. lh.): 2003. augusztus 11. és 22. között végeztük el 3216 m²-nyi terület kutatását. A középkori település szélét dokumentáltuk 16, a nyomvonalba eső objektummal (többségében árkok és egy ház). É felől csatlakozik a dr. Béres Mária által 1998-ban feltárt nyomvonalszakaszhoz. É felé a lelőhely a nyomvonalban nem folytatódik tovább.

7/7 lelőhely (M5 12. lh.): 2003. augusztus 25. és 29. között folytattunk megelőző feltárást 2959 m²-en. A kitért terület két részből áll: a dr. Béres Mária által 1998-ban feltárt nyomvonalszakaszhoz É-ről csatlakozó kisebb, és a D-ről csatlakozó nagyobb területből. A D-i részen nyitott felületen mindössze egy kopolyakút került elő, a nyomvonal K-i szélén, a földrajzilag markánsabb területen lehumuszolt felület negatívnak bizonyult.

A lelőhely a nyomvonalban semmilyen irányban nem folytatódik.

BENDE LÍVIA – LŐRINCZY GÁBOR

28. Baracs, Annamatia

(Fejér megye) Rő

2003. július 5–18. között végeztük a baracsi római katonai tábor (Annamatia) feltárásának 5. ásatási kampányát a PPKE BTK és az Intercisa Múzeum közös munkájában keretében. Az idei ásatás során a tábor ÉNy-i saroktoronyának a kutatását kezdtük meg. A kéthetes ásatás alatt 3 árok (kettő 12×11 m és egy 3×1 m-es) és egy szelvény megnyitására volt idő. Feltártuk az 1 m széles kanyarodó táborfalat, amelyet végig kiszedtek vagy erősen visszabontottak. A táborfal belső földtöltésének szerkezetét is tanulmányozhattuk a VII. szelvényben. Még fontosabb, hogy belőle keltezhető értékű leletek (denarius, T. S.) is kerültek elő, amelyek a kőtábor építési idejét keltezik (Kr. u. 2. század közepe). Ezzel ellentétben a beugró trapéz alakú torony 70 cm széles falai 1,6 m magasságig maradtak meg. A torony teljes D-i felét feltártuk, a D-i bekötőfal hosszúsága 4,1 m. Falai egykorúak a táborfallal. Figyelemre méltó, hogy a toronyfalak a táborfalhoz képest jóval mélyebbre (40 cm-rel) alapozottak. A toronybelsőben két meszes padlószintet és egy vastag égési réteget figyeltünk meg. A falakat a késő római korban visszabontották, felette kavicsos döngölt járósínt maradványait lehetett helyenként megfigyelni. A DNy-i sarokhoz hasonlóan az 1. palánktábor azonos méretű, V-keresztmetszetű árkat a táborfal és hátsó toronyfal közötti szakaszon tártuk fel. A palánktábor erődfalához tartozó négyszögletes pillér lyuka is előkerült. Ugyancsak megtaláltuk a késő római legyező alakú torony 1,8 m széles kimenő falának az indulását, illetve átvágtuk az azokat összekötő külső, íves fal egy szakaszát is. A falak alapozása maradt meg, 7 felmenő kőszorral 80 cm magasságig. Az ívesen kanyarodó falat a ket-

tós, V-keresztmetszetű fossák közül a külsőre alapozták. Az első fossa táborfaltól való távolsága 2 m, kiszélesített szélessége 7 m. A késő római torony érdekessége, hogy a délnyugatival szemben a bekötő falakat nem a beugró torony falaihoz igazították, hanem az Ács, vaspusztaiéhoz hasonló módon kicsivel délebbre. A legyező alakú toronynak a legnagyobb hosszúsága 12 m lehetett, belső padlószintje nem maradt meg, a rézsú miatt azokat teljesen elszántották. Ezt az a tény is bizonyítja, hogy az ásatás során rendkívül kevés téglabélyeget és tetőtéglát találtunk. A VII. szelvényben a legyező alakú toronyfal kiszélesítésében nagy valószínűséggel egy szétdúlt éremkincslelethez tartozó 107 darabos aes-lelet került elő. A veretek átégtek, Valentinianus, Valens és Gratianus verette őket. A toronyfalhoz tartozó omladékos rétegben másodlagosan felhasznált faragott építési tagozatot találtunk. A pusztuló löszfalnál a visszatöltött külső fossában 30 cm hosszú, ép vaslándzsát találtunk.

Konzulens: Újlaki Pongrácz Zsuzsa.

KOVÁCS PÉTER

29. Baté, Halastó

(Somogy megye) Ó, U, R, B, Kö

2003 őszén beruházást megelőző terepbejárást végeztünk a területen.

1. számú lelőhely: Az 1. sz. halastó K-i oldalában, az É-i felében, a villanyoszlopsortól D-re, kb. 100–150 m között, a gát és a patakmeder között, gazos álló kukoricásban, rossz megfigyelési körülmények között kevés őskori kerámiatöredéket gyűjtöttünk.

2. számú lelőhely: Az 1. sz. lelőhelytől ÉK-re egy erőteljesen kimagasló domb, amelynek a Ny-i oldalát és tetejét jártuk be (a domb É–D-i irányú). A patakmedertől K-re, kb. 50 m-re, a hidroglóbusz vonalától D-re, a domb tetején kb. 100 m-es átmérőjű, nagyobb kiterjedésű lelőhely figyelhető meg. Sok kerámiát (őskor, középkor) és a tetőn téglatöredékeket, fémsalakokat gyűjtöttünk. Leletanyag: patics, magkövek, pengetőredék, kevés neolit (lengyel?) rézkori (pécel-badeni), bronzkori (függőleges bekarcolt vonalköteg), középkori kerámiatöredék.

3. számú lelőhely: A domb Ny-i lábánál, a pataktól K-re húzódó dűlőút K-i oldalán, az út kanyarulatában, É–D-i irányban húzódik a lelőhely, a villanyoszlopsortól kb. 100 m-re, É-ra. Leletanyag: lekopott őskori, kevés középkori töredék, sok csonttöredék.

4. számú lelőhely: A dűlőút mentén, lapos dombhát aljában, hosszan elnyúlva (kb. 50 m hosszan), a dűlőút újabb kanyarulatában lepusztult állapotú középkori, őskori kerámiát, pengét gyűjtöttünk.

5. számú lelőhely: Egy É–D-i lapos dombtető Ny-i szélén, a halastótól K-re, a dűlőúttól Ny-ra, a következő villanyoszlopsortól D-re, 50 m-re kevés neolit(?), lekopott őskori (rézkor, bronzkor), kevés középkori kerámiát gyűjtöttünk.

6. számú lelőhely: Fonó külterületében a Halastó É-i végétől K-re, a Kiserdő vonalában, kissé gazos kukoricásban kevés őskori kerámiát, téglatöredéket, paticsot találtunk (neolit?, rézkor?).

BÁRDOS EDITH – M. ARADI CSILLA

30. Bácsalmás, Óalmás, homokbánya

(Bács-Kiskun megye) Sza, Á, Kú

2003-ban is a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által adott és helyi támogatással folyt a rác temető feltárása (421–483. sírok, köztük egy szarmata). Megtaláltuk a temető É-i, ÉNy-i és DDNy-i szélét. Az ÉNyNy-i részen már csak néhány sír lehet a földben, a viszonylag sűrű betemetettségű Ny-i dombtelepen azonban további sírok várhatók.

A sírok feltárását továbbra is metszetbontással kezdtük. Ennek eredményeképp nemcsak a túlnyomórészt padkás sírformát és a halottak általában csúcsos takarását figyeltük meg, hanem a gödörbe roskadt felszíni konstrukció nyomait is. Egy gyermek- és egy felnőtt sír padmalyos volt; ahhoz a csoporthoz tartoztak, ahonnan tavaly három padmalyos temetkezés került elő. A koporsós sírok száma mindössze kettő.

A leletanyag a temető korának és jellegének megfelelően elsősorban kiscsömögös túkból, fülesgombokból, vas párizsikapcsokból, gyöngyökből állt, a leletek száma a tavalyihoz képest kevesebb. Az egyik sírban 1 cm széles, bronzszálas paszomány díszítette az elhunyt nő ruhájának nyakrészét. A sírok túlnyomó része melléklet nélküli volt.

Feltártuk a temetőt használata bizonyos szakaszában kerítő árok két újabb szakaszát is.

A domb egykor meredek É-i és D-i lejtőjén sírok már nem voltak, itt kisebb-nagyobb méretű szarmata és Árpád-kori gödrök kerültek elő, viszonylag kevés kerámia- és állatcsontlelettel.

Munkatárs: Sultis László restaurátor (Baja, Türr István Múzeum).

WICKER ERIKA

31. Bányaterenye, Kisterenye, Bogár-föld

(Nógrád megye) R

A 21-es út Salgótarján, Ipari Park és Kisterenye közötti szakaszának szélesítése és az ehhez kapcsolódó munkák által érintett nyomvonalon végeztünk megelőző kutatást.

A Tarján-patak völgyének nyugati dombosorának egy mocsaras területre benyúló kis platóján, a 21-es út építéséhez kapcsolódó talajmunkák során késő rézkori kerámiatöredékek kerültek elő. A lelőhely kutatására először árkokat nyitottunk. Már ekkor kiderült, hogy korábban a kisterenyei víztározó létesítésekor anyaggyűjtő helyként használták a területet, s a lelőhely egy jelentős részét elhordták. Ezek után a még érintetlennek tűnő részen egy nagyobb felületet nyitottunk. Itt a szel-